

VẬN DỤNG SƠ ĐỒ TƯ DUY TRONG DẠY HỌC CÁC MÔN GIÁO DỤC CHÍNH TRỊ VÀ GIÁO DỤC PHÁP LUẬT TẠI TRƯỜNG CAO ĐẲNG Y TẾ SƠN LA

Trần Thị Thu, Lê Thuỳ Dương, Nguyễn Thị Huyền
Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

Tóm tắt: Nghiên cứu này tập trung làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của việc vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật tại Trường Cao đẳng Y tế Sơn La. Trên nền tảng lý thuyết về sơ đồ tư duy như một công cụ trực quan hỗ trợ tổ chức và ghi nhớ kiến thức, nghiên cứu sử dụng phương pháp điều tra bằng bảng hỏi kết hợp phỏng vấn giảng viên để khảo sát 125 SV và 06 giảng viên. Kết quả cho thấy đa số SV nhận thức đúng về khái niệm và tác dụng của sơ đồ tư duy, đặc biệt trong hỗ trợ ghi nhớ. Tuy nhiên, việc sử dụng trong thực tế còn hạn chế, chưa thường xuyên và hiệu quả chưa cao do thiếu tính hấp dẫn, tương tác và sự đầu tư trong thiết kế. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất quy trình 5 bước thiết kế sơ đồ tư duy phù hợp nhằm nâng cao hiệu quả dạy học trong bối cảnh đổi mới phương pháp giáo dục hiện nay.

Từ khóa: Vận dụng; Sơ đồ tư duy; Các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật; Sinh viên Trường Cao đẳng Y tế Sơn La.

APPLYING MIND MAPS IN TEACHING POLITICAL EDUCATION AND LAW EDUCATION COURSES AT SON LA MEDICAL COLLEGE

Abstract: This study aims to elucidate the theoretical foundations and practical implementation of mind mapping in the teaching of Political Education and Legal Education courses at Son La Medical College. Grounded in the theoretical perspective that mind maps function as visual tools for organizing and consolidating knowledge, the research employs a questionnaire-based survey in conjunction with semi-structured interviews with lecturers. The study sample consists of 125 students and 6 lecturers. The findings reveal that the majority of students demonstrate an adequate understanding of the concept and benefits of mind mapping, particularly in enhancing knowledge retention. However, the actual application of mind maps in instructional practice remains limited, sporadic, and only moderately effective, primarily due to insufficient interactivity, limited visual engagement, and suboptimal design quality. Based on these findings, the study proposes a five-step procedure for designing mind maps, with the aim of improving instructional effectiveness in alignment with contemporary educational innovation trends.

Keywords: The Application ; Mind Map; Political Education Courses and Legal Education Courses; Student at Academy of Journalism and Communication.

Nhận bài: 21/04/2026

Phản biện: 20/05/2026

Duyệt đăng: 25/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo hiện nay, việc chuyển từ phương pháp dạy học truyền thụ kiến thức sang phát triển năng lực người học là xu hướng tất yếu. Trong số các phương pháp dạy học tích cực, sơ đồ tư duy (mind map) được đánh giá là một công cụ hiệu quả trong việc tổ chức và hệ thống hóa kiến thức. Theo Tony Buzan, “sơ đồ tư duy là một kỹ thuật đồ họa mạnh mẽ, cung cấp một chìa khóa vạn năng để khai thác tiềm năng của bộ não”. Quan điểm này nhấn mạnh vai trò của sơ đồ tư duy không chỉ trong ghi chép mà còn trong phát triển tư duy toàn diện.

Tại Trường Cao đẳng Y tế Sơn La, môn Giáo dục chính trị và môn Giáo dục pháp luật được phân bố từ đầu khóa học, là môn học chung bắt buộc thuộc khối các môn học chung trong chương trình đào tạo trình độ cao đẳng. Mục tiêu của các môn học này nhằm hình thành thế giới quan, nhân sinh quan khoa học và cách mạng cho thế hệ trẻ Việt Nam; góp phần đào tạo người lao động phát

triển toàn diện đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa. Thực tế cho thấy, sinh viên (SV) gặp nhiều khó khăn khi học các môn học này như: khó hiểu, khó nhớ, khó nắm bắt nội dung một cách hệ thống. Có thể thấy việc vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật là một hướng đi phù hợp với yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học hiện nay tại Nhà trường. Nghiên cứu này tập trung làm rõ cơ sở lý luận, thực trạng và đề xuất quy trình vận dụng sơ đồ tư duy trong giảng dạy các môn học này cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo của Nhà trường.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý luận, phương pháp nghiên cứu, đối tượng khảo sát

2.1.1. Lý luận về vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho sinh viên

*** Sơ đồ tư duy trong dạy học**

- Sơ đồ tư duy là một kỹ thuật ghi chú sử dụng màu sắc và hình ảnh để mở rộng và đào sâu ý tưởng, tóm tắt các nội dung chính và hệ thống hóa kiến thức bằng cách kết nối các nhánh với nhau. Sự liên kết giữa các ý tưởng trong sơ đồ tư duy cho phép nó bao quát được một phạm vi rộng và sâu của các ý tưởng.

- Sơ đồ tư duy trong dạy học là một phương pháp dạy học trực quan giúp tổ chức, trình bày và ghi nhớ kiến thức thông qua việc sử dụng hình ảnh, màu sắc và các nhánh kết nối. Đây là một công cụ hỗ trợ học tập hiệu quả, giúp học sinh và giáo viên sắp xếp thông tin một cách khoa học, logic, đồng thời kích thích tư duy sáng tạo và nâng cao khả năng ghi nhớ.

*** Đặc điểm các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật ở trường cao đẳng**

- Môn Giáo dục chính trị là môn học chung bắt buộc thuộc khối các môn học chung trong chương trình đào tạo trình độ cao đẳng nhằm hình thành thế giới quan, nhân sinh quan khoa học và cách mạng cho SV cao đẳng. Chương trình môn học bao gồm khái quát về chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam.

- Môn Giáo dục pháp luật là môn học chung bắt buộc trong chương trình đào tạo trình độ cao đẳng nhằm Môn Giáo dục pháp luật trong các trường cao đẳng nhằm trang bị cho SV những tri thức cơ bản về pháp luật, góp phần hình thành ý thức pháp luật và năng lực hành vi pháp lý phù hợp trong học tập, lao động và đời sống. Chương trình môn học bao gồm: Những vấn đề chung về nhà nước và pháp luật; Một số ngành luật cơ bản trong hệ thống pháp luật Việt Nam; Pháp luật về lao

động và các lĩnh vực liên quan; Pháp luật chuyên ngành; Vận dụng pháp luật trong thực tiễn.

*** Vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV**

- Vận dụng là một động từ được sử dụng để diễn tả hành động áp dụng, triển khai một kiến thức, kỹ năng hay phương pháp vào thực tiễn.

- Từ các khái niệm trên, chúng tôi hiểu: Vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV là việc giảng viên (GV) áp dụng, triển khai phương pháp sơ đồ tư duy vào tổ chức, trình bày và ghi nhớ kiến thức các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV thông qua việc sử dụng hình ảnh, màu sắc và các nhánh kết nối...

2.1.2. Phương pháp nghiên cứu

Chúng tôi sử dụng phương pháp điều tra viết là phương pháp nghiên cứu chính để khảo sát thực trạng vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La, trong đó các câu hỏi được thiết kế tính điểm tần suất. Bên cạnh đó, phương pháp phỏng vấn (đối với GV) được chúng tôi sử dụng hỗ trợ cho kết quả nghiên cứu.

2.1.3. Đối tượng khảo sát

Chúng tôi thực hiện khảo sát 125 SV đang theo nhiều chuyên ngành khác nhau trong đó có 63 nữ SV, 62 nam SV và 06 GV dạy môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật.

2.2. Thực trạng vận dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho sinh viên Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

2.2.1. Thực trạng hiểu biết của SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La về sơ đồ tư duy trong dạy học

Bảng 1. Nhận thức của SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La về khái niệm sơ đồ tư duy và tác dụng của sơ đồ tư duy

TT	Nhận thức của SV	%
1	Về khái niệm sơ đồ tư duy	
1.1	Sơ đồ về các ý tưởng hoặc thông tin dưới dạng hình ảnh, các nhánh liên kết.	42.4
1.2	Là phương pháp giúp tổ chức và ghi nhớ thông tin theo cách trực quan.	38.4
1.3	Là một phương pháp ghi chú thông thường trong học tập.	14.4
1.4	Tôi không biết.	4.8
2	Về tác dụng của sơ đồ tư duy trong học tập	
2.1	Giúp tôi ghi nhớ thông tin lâu hơn.	72
2.2	Giúp tôi dễ dàng hiểu và nắm bắt các ý tưởng, kiến thức phức tạp.	15.2
2.3	Giúp tôi tổ chức suy nghĩ và làm việc hiệu quả hơn.	7.2
2.4	Tôi không biết hoặc không thấy tác dụng rõ rệt.	5.6

Kết quả cho thấy: Tỷ lệ SV hiểu đúng bản chất sơ đồ tư duy (phương án 1 và 2) là 42.4% và 38.4%. Điều này chứng tỏ đa số SV có nhận thức đúng về sơ đồ tư duy như một công cụ trực quan để tổ chức và hệ thống hóa thông tin. Tuy nhiên, vẫn còn 14,4% SV hiểu chưa đúng về sơ đồ tư duy và 4.8% SV hoàn toàn không biết sơ đồ tư duy là gì, cho thấy một bộ phận học sinh chưa được tiếp cận hoặc hướng dẫn về công cụ này.

Có đến 72% SV cho rằng sơ đồ tư duy giúp ghi nhớ thông tin lâu hơn, thể hiện ưu điểm nổi bật

của phương pháp này trong việc hỗ trợ trí nhớ và hệ thống hóa kiến thức. Một số SV cũng nhận thấy sơ đồ tư duy giúp họ hiểu kiến thức phức tạp (15.2%) và tổ chức suy nghĩ hiệu quả hơn (7.2%). Tuy nhiên, tỷ lệ SV nhận thức tác dụng ở khía cạnh tư duy phản biện và tổ chức ý tưởng còn thấp.

2.2.2. Thực trạng về việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

Bảng 2. Thực trạng về việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

TT	Nội dung	%
1	Mức độ dễ hiểu khi tiếp cận sơ đồ tư duy	
1.1	Rất thường xuyên (>90%)	4.8
1.2	Thường xuyên (60%-90%)	15.2
1.3	Thỉnh thoảng (30%-60%)	56.8
1.4	Hiếm khi (<30%)	8.8
1.5	Không bao giờ	14.4
2	Về mức độ cần thiết sử dụng sơ đồ tư duy	
2.1	Rất cần thiết	18.4
2.2	Cần thiết	23.2
2.3	Đôi khi cần thiết	28
2.4	Không cần thiết	8.8

Đa số SV cho rằng GV sử dụng sơ đồ tư ở mức độ thỉnh thoảng, hiếm khi và không bao giờ sử dụng cho thấy sơ đồ tư duy được áp dụng không phải là phương pháp chính yếu, chưa trở thành phương pháp phổ biến và đều đặn trong giảng dạy các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật. Kết quả phỏng vấn GV cho thấy nhiều giáo viên chưa quen thuộc với việc sử dụng sơ đồ tư duy hoặc có thể gặp phải một số khó khăn trong việc triển khai phương pháp này một cách liên tục, do thiếu công cụ hỗ trợ, thiếu thời gian hoặc chưa có sự chuẩn bị kỹ lưỡng.

18.4% và 23.2 % SV cho rằng sơ đồ tư duy cần thiết hoặc rất cần thiết trong dạy học các

môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều SV chưa hoàn toàn ủng hộ (bao gồm nhóm không cần thiết và chưa cần thiết). Điều này cho thấy nhận thức về giá trị của sơ đồ tư duy còn phân hóa, có thể do việc áp dụng chưa hiệu quả hoặc SV chưa được hướng dẫn kỹ. Quan phỏng vấn GV được biết: một số SV ban đầu chưa thấy rõ lợi ích của sơ đồ tư duy do cách dạy còn chưa linh hoạt hoặc chưa được thực hành nhiều.

2.2.3. Thực trạng đánh giá hiệu quả và hạn chế của việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

Bảng 3. Đánh giá hiệu quả và hạn chế của việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

TT	Nội dung	%
1	Mức độ hiệu quả	
1.1	Hiệu quả cao	9.6
1.2	Hiệu quả khá	36.8
1.3	Hiệu quả trung bình	29.6

1.4	Hiệu quả thấp	9.6
1.5	Không hiệu quả	14.4
2	Hạn chế của sơ đồ tư duy do GV thiết kế	
2.1	Sơ đồ quá phức tạp, khó hiểu	23.2
2.2	Chưa đầy đủ nội dung quan trọng	43.2
2.3	Không hấp dẫn hoặc gây hứng thú	62.4
2.4	Thiếu tính tương tác với SV	54.4

Kết quả cho thấy: Đa số SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La đánh giá việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV mang lại hiệu quả từ mức trung bình trở đến cao. Điều này cho thấy phần lớn học sinh nhận thấy được giá trị của sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật. Tuy nhiên, vẫn có không ít SV cho rằng sơ đồ tư duy có hiệu quả thấp hoặc không hiệu quả. Một số GV cho rằng có thể từ nguyên nhân chất lượng thiết kế sơ đồ chưa cao (quá phức tạp, sơ sai hoặc không phù hợp nội dung học).

Hạn chế lớn nhất của việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La là tính hấp dẫn và tạo hứng thú còn yếu (62.4%) và thiếu tương tác (54.4%). Kết quả cho thấy việc sử dụng sơ đồ tư duy chưa thực sự phát huy hiệu quả tối đa trong giảng dạy, phần lớn là do thiết kế chưa phù hợp với tâm lý, trình độ và nhu cầu học sinh. Các điểm hạn chế nổi bật nhất – thiếu hấp dẫn, thiếu tương tác và thiếu đầy đủ.

2.3. Định hướng quy trình thiết kế sơ đồ tư duy trong dạy học các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La

Trên cơ sở tham khảo các nghiên cứu của Buzan, Nguyễn Đức Toàn và kinh nghiệm giảng dạy tại Trường Cao đẳng Y tế Sơn La, quy trình thiết kế sơ đồ tư duy trong dạy các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật cho SV Trường Cao đẳng Y tế Sơn La có thể được triển khai qua 5 bước sau:

Bước 1. Xác định mục tiêu sử dụng sơ đồ tư duy.

GV cần xác định rõ mục tiêu của sơ đồ (hệ thống hóa nội dung, minh họa mối quan hệ logic,

hỗ trợ ghi nhớ hoặc khái quát hóa bài học). Bước này giúp định hướng cấu trúc sơ đồ và tránh tình trạng thiết kế rườm rà, thiên về hình thức.

Bước 2. Phân tích và lựa chọn nội dung.

GV lựa chọn các nội dung có tính khái quát và mang tính hệ thống, ví dụ các giai đoạn lịch sử hoặc các chủ điểm lớn của bài học. Việc xác định đúng trọng tâm giúp sơ đồ phản ánh mạch logic đặc trưng của các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật.

Bước 3. Lựa chọn dạng sơ đồ tư duy phù hợp.

Tùy thuộc mục tiêu và đặc điểm bài học, có thể sử dụng sơ đồ trung tâm, sơ đồ tiến trình hoặc sơ đồ so sánh. Việc lựa chọn dạng sơ đồ phù hợp giúp SV dễ nhận diện cấu trúc và sự liên kết giữa các đơn vị kiến thức.

Bước 4. Phác thảo và thiết kế sơ đồ.

GV xác định các nhánh chính – phụ, sử dụng từ khóa, màu sắc hoặc biểu tượng minh họa nhằm tăng tính trực quan. Có thể thiết kế sơ đồ bằng tay hoặc sử dụng phần mềm chuyên dụng như XMind, iMindMap hay PowerPoint.

Bước 5. Hoàn thiện và chuẩn bị triển khai.

Sơ đồ hoàn thiện cần được kiểm tra về tính chính xác, độ rõ ràng và mức độ phù hợp với mục tiêu bài học trước khi sử dụng. GV có thể lưu trữ sơ đồ dưới dạng hình ảnh hoặc slide để sử dụng trong bài giảng trực tiếp và trực tuyến.

III. KẾT LUẬN

Kết quả nghiên cứu khẳng định sơ đồ tư duy là một công cụ dạy học có giá trị trong việc hỗ trợ hệ thống hóa kiến thức và phát triển tư duy cho SV trong các môn Giáo dục chính trị và Giáo dục pháp luật. Mặc dù SV đã có nhận thức tương đối đúng về vai trò của sơ đồ tư duy, nhưng mức độ vận dụng trong giảng dạy còn hạn chế và chưa phát huy hết hiệu quả. Nguyên nhân chủ yếu xuất phát từ việc thiết kế sơ đồ chưa phù hợp, thiếu tính trực quan, tương tác và chưa gắn

với hoạt động học tập của người học.

Việc đề xuất quy trình thiết kế sơ đồ tư duy gồm 5 bước là cơ sở quan trọng giúp GV định hướng tổ chức nội dung bài học một cách khoa học và hiệu quả hơn. Để nâng cao chất lượng dạy học, cần tăng cường bồi dưỡng năng lực

thiết kế và sử dụng sơ đồ tư duy cho giảng viên, đồng thời khuyến khích SV tham gia tích cực vào quá trình xây dựng sơ đồ. Đây là hướng tiếp cận phù hợp với xu thế đổi mới phương pháp dạy học và chuyển đổi số trong giáo dục hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

T. Buzan, The Mind Map Book. London, UK: BBC Books, 2005.

T. Buzan, 2013. Sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy và học. TP. Hồ Chí Minh: NXB Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.

Trường Cao đẳng Y tế Sơn La, Chương trình chi tiết môn Giáo dục chính trị, Tài liệu nội bộ, 2023.

Hoàng Phê, Từ điển Tiếng Việt, NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2023.

Nguyễn Đức Toàn (2014), “Xây dựng và ứng dụng sơ đồ tư duy trong giảng dạy và học tập học phần Lịch sử Việt Nam hiện đại,” Tạp chí Khoa học Trường Đại học Cần Thơ.